

SERİ B
SERIE

CİLT XX
TOME

SAYI 1
FASCICULE

1970

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTÉ DES SCIENCES FORESTIÈRES
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMANCILIĞIN KARAKTERLERİ

Yazan : Dr. Ertuğrul ACUN

Orman Hasılatı ve İşletme Kürsüsü Asistanı

G İ R İ Ő

Gelişmiş ülkelerin yanında, ekonomik bakımdan gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerin de varlığı hususu, dünya sorunlarının en önemlilerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin dışında kalan ülkeler çeşitli terimlerle anılmaktadır (15, s. 5 - 8) ki, bunların başlıcaları: gelişmemiş ülkeler, az gelişmiş ülkeler, geri kalmış ülkeler, gelişme halinde olan ülkeler, gelişme yolunda olan ülkeler, gelişen ülkeler, kalkınan ülkeler, yeteri kadar gelişmemiş ülkeler, kısmen gelişmiş ülkeler, yarı gelişmiş ülkeler şeklindedir. Bu adların böylesine çok olması, gelişmemiş ülkelerin özelliklerini daha az rencide edici bir şekilde belirtmek endişesi yanında, ülkelerin ekonomik seviyelerini birbirlerinden ayırt etmek arzusunun ileri gelmektedir. Nitekim, Doç. Dr. Tütengil ekonomik gelişme seviyelerine göre ülkelerin üç küme olarak ayrılmasına taraftar görünmektedir ki bunlar: A — Çok gelişmiş ülkeler, B — Orta Gelişmiş ülkeler, C — Az gelişmiş ülkelerdir (15, s. 7 - 8). Buna karşılık Prof. Harbison ve Meyers ise ülkeleri, beşeri kaynak geliştirme seviyelerine göre dört gruba ayırmaktadır (12, s. 114 - 115): I — Gelişmemiş ülkeler, II — Kısmen gelişmiş ülkeler, III — Yarı gelişmiş ülkeler, IV — Gelişmiş ülkeler.

Bu sınıflandırmalar gibi, daha pek çokları da yapılmaktaysa da, ülkeleri gelişmiş ve az gelişmiş olarak iki grup altında toplamak, kanaatimizce sorunu daha yeknesak bir görüş altında ele almamıza imkân verecektir. Zira, gelişmiş ülkelerin hangileri olduğu hakkında fikirbirliğine varılmış olmasına karşılık, diğer ülkelerin gelişmemiş, yarı gelişmiş ülkeler şeklinde gruplandırılmaları çeşitli yazarlara göre değişmektedir. Bu itibarla, gelişmiş ülkeleri bir grupta ve diğer ülkeleri de az gelişmiş ülkeler grubunda toplamayı tercih edeceğiz. Tabiatıyla gelişme deyince kastedilen ekonomik gelişmedir. Bu şekilde ülkeleri iki gruba ayırmakla, az gelişmişliğin ölçüleri olan (15, s. 10 - 11) : «1. Sosyal ve kültürel bakım-

dan ölçüler, 2. Ekonomik bakımdan ölçüler, 3. Strüktürel bakımdan ölçülere» göre yapılan sınıflama da gözönünde tutulmuş olmaktadır. Daha açık olarak belirtmek gerekirse, yukarıda zikredilen geri kalmışlık ölçülerinin herhangi birisine uyan ülkeler az gelişmiş ve bunun dışında kalanlar ise gelişmiş ülkeler olarak gruplandırılacaktır. Hemen belirtmek gerekir ki, gelişmiş ülkelerin sınırları içinde az gelişmiş olarak kalmış bölgeler bulunabilmekteyse de (örneğin ABD ve İtalya'nın güneyi), incelememizde devletler gelişmişlik açısından bir bütün olarak dikkate alınmışlardır. Bu ayırmaya göre; Orta ve Güney Amerika (ikisi birlikte Lâtin Amerika), Afrika, Asya (SSCB, Japonya hariç) kıt'aları az gelişmiş ülkeleri, Kuzey Amerika, Avrupa, Okyanusya Kıt'aları ile SSCB ve Japonya gelişmiş ülkeleri ifade etmektedirler.

Özellikle daha fazla üzerinde duracağımız, Türkiye'nin de içinde bulunduğu az gelişmiş ülkeler, gelirlerinin büyük bir kısmını tarımdan sağlamalarıyla ve tarımsal nüfuslarının ülke nüfusuna nazaran gayet yüksek bir oranda olması ile karakterize edilebilirler. Ayrıca tarımsal nüfuslarının önemli ölçüdeki bir bölümü, üretimin artırılmasında hiç bir katkısı olmıyan gizli işsizler halindedir. Plânlanan kısa süreli bir gelecekte bu tarımsal nüfusun mutlak miktarının azaltılması mümkün değildir (11, s. 209 - 211). Bu nedenle ve hiç değilse tarımsal nüfustaki artan miktarı diğer sektörlere aktarmak yoluna gidilmelidir. Zira, az gelişmiş ülkelerde, tarım toprakları artmadığına ve üretim tekniğini kapital - yoğun teknik haline getirecek büyük yatırımlar yapılmadığına göre, tarımsal verimi düşüren ve gizli işsiz durumunda olan işgücünü diğer sektörlere kaydırmak gerekmektedir. İşte ormancılık sektörü de, az gelişmiş ülkelerin bu tarımsal nüfus fazlasını istihdam etmek üzere düşünülebilecek yeni iş alanlarından bir tanesi ve belki de en önemlisi olmak durumundadır. Ayrıca orman ürünlerinin ihracatı ile, kalkınma için gerekli en emin yatırım kaynağı olan ihracat dövizini elde edilmiş olacaktır.

Bundan başka az gelişmiş ülkelerin orman varlıklarının terekübü, ormancılık politikaları ve orman ürünlerini değerlendirme şekilleri; üzerinde önemle durmasını gerektirecek özellikler arz etmektedirler. «Tabii kaynaklarını gereği gibi işletemeyen ülkeler» olarak da tarif edilebilen az gelişmiş ülkelerin ormanları da, henüz tamamen işletilmeğe başlamamıştır. Buna karşılık, gelişmiş ülkelerde durum tamamen bundan farklıdır. İşte bu nedenlerle az gelişmiş ülkelerdeki ormancılık problemleri ile bunların gelişmiş ülkelerininkilerden farklarının incelenmesi, her halde faydasız olmayacaktır. Yazımızda konuyu fazla genişletmemek ve dağıt-

mamak için, daha ziyade dar manada ormancılık üzerinde durulmak üzere, birinci kısımda: gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerdeki orman varlığını, gerek meydana gelişleri ve gerekse uygulanan politikalar ile bunların etkileri bakımından ele alacak, bugünkü durumu ortaya koyduktan sonra; ikinci kısımda: orman ürünleri arz ve talebi, ormanın potansiyel verimi ve ormancılık problemlerini tetkik edeceğiz.

I — GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMAN VARLIĞI

A. Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde Meydana Gelişleri Bakımından Orman Varlığı.

Dünya üzerinde ilk hayatın başlamasını takiben meydana gelmeğe başlayan ormanlar, çeşitli jeolojik devirlerde bugünküne nazaran tamamen ayrı özellikler göstermiştir. Bu jeolojik devirlerden Karbon devrinde sıcak ve rutubetli bir iklim tropikal ormanları teşekkül ettirmişti. Bugün Avrupa, Kuzey Amerika ve Rusya da görülen zengin kömür yatakları, kuzey yarıkürenin, gelişmiş ülkelerin yerleşmiş olduğu kısımlarının bir zamanlar tropikal ormanlarla kaplı olduğunu açıklamaktadır. İkinci zamanda ise bu tropikal ormanların büyük kısmı sular altında kalarak atol adaları meydana geldi. Bunu takibeden devirlerde yer kaymalarıyla birlikte özellikle merkezi Avrupa ve Kuzey yarımkürede yeniden büyük ormanlık sahalar meydana çıktı. Ancak, Avrupa da iklimin değişmesi ve 4 buzulun (Günz, de Mindel, de Piss, de Würin) uzun müddet kalması bugün ormanların çeşit ve tür bakımından azlığına amil oldular. Alplerin ve Karpatların önlerinde bir engel olarak durmaları nedeniyle bu buzullar Avrupa'yı çok geç terketmişlerdir. François Boul'e göre buzulların Fransa'dan çekilmesi M.Ö. 8000 yılına kadar geçikmiştir. Bu nedendenir ki Avrupa ormanlarında ağaç cinsi ve türü gayet azdır. Nitekim Henrich Mayer, bu kıt'ada yapraklı ağaç ormanlarında 30 cins ve 60 türün, iğne yapraklı ağaç ormanlarında 7 cins ve 18 türün bulunduğunu; buna karşılık buzulların etkisini kısa zamanda atlatan Kuzey Amerika'da yapraklı ağaç ormanlarında 110 cins ve 220 tür, iğne yapraklı ağaç ormanlarında 13 cins ve 30 türün tabii olarak yetiştiğini tesbit etmiştir (2, s. 4-13). Diğer bir gelişmiş ülke olan SSCB nde ve özellikle Sibirya'da da cins ve tür azlığının mevcut olduğu bilinmektedir. Bu hususu az gelişmiş ülke ormanlarında inceleyecek olursak, ağaç cinsi ve türü bakımından büyük bir zenginlikle karşılaşırız. Örneğin, Uzakdoğu'da yapraklı ağaç ormanlarında 150 cins ve 400 tür, iğne yapraklı ağaç ormanlarında ise 26 cins

ve 100 türün bulunduğu anlaşılmıştır. Tamamen az gelişmiş ülkelerin yaşadığı yerlerde yetişen tropikal ormanlarda bu çeşitlilik 10.000 den fazla ağaç türünün mevcut olmasına kadar uzanmaktadır (16, s. 11 - 12). Tabii olarak yayılışları itibariyle; gelişmiş ülkeler ormanlarının yeknesak bir manzara arz etmelerine karşılık, gelişmemiş ülke ormanlarının böylesine ağaç cinsi ve türü bakımından zenginlik göstermesi, ormanların işlenmesi ve korunması bakımından gelişmiş ülkeleri daha avantajlı kılmakta ve az gelişmiş ülkelerde ise sorunların bir kat daha artmasına başlıca amil olmaktadır.

B. Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde 20 nci Asrın Başlangıcına Kadar Uygulanmış Olan Ormanlık Politikaları Bakımından Orman Varlığı.

Dünya üzerinde sosyal topluluklar halinde görülmelerinden itibaren, ormandan faydalanmalarını hızlandıran ilkel insanlar için orman; tek kelimeyle hayat alanı idi. M.Ö. 7000 yılında baltanın keşfedilmesiyle birlikte ağaç kesimler ve tarımın uygulanmasına başlaması ile tarla açmalar ortaya çıkmıştı. Orman tahribatının ve takibedilen politikaların tarihi seyri bakımından gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin farklı özellikler arz edilmesi nedeniyle, ayrı ayrı bunların ele alınması yerinde olacaktır.

1 — Gelişmiş Ülkelerde Orman Varlığı.

Gelişmiş ülkeler içinde, ilk çağlara kadar uzanan medeniyetler tarafından en çok işgal edilmiş bulunan Avrupa kıtasında, ormanlar ilk kez Roma İmparatorluğu devrinde kanunlara konu olmuşlardır. (2, s. 18). Roma Hukukunda ormanlara yer veren Romalılar, kilisenin tesiriyle şehirlerin yakınlarında kutsal ormanları korumuşlar ve devlet ile özel orman kavramını ortaya koymuşlardır. Önceleri zapt ettikleri yerlerdeki ormanları sahiplerine vergi karşılığı geri veren Romalılar, sonradan bu toprakları özel şahıslara kiralamaya ya da satmağa başladılar. Ormanların bu çağda satışlara konu olması, otlak ve av alanı olarak kullanılmaları nedeniyle ekonomik bir değer şeklinde mütalâa edilmelerinden ileri gelmekteydi. Bu itibarla bir değeri olduğu kabul edilen ormanların korunması için de yazılı kayıtların konmuş olduğu görülmüştü.

Orta çağ ise; Avrupa'da yeni şehirlerin yapılması, köprülerin kurulması, gemilerin inşa edilmesi, madenlerin odunla işlenmesi için orman tahriplerinin artması ile karakterize edilebilir. Yeni çağa gelince, bu çağın başlangıcında ortaya çıkan merkantilizm akımının orman aleyhine çalışmış

olduğu söylenebilir. Zira bu ekonomik görüşün tarıma önem vermesi, şiddetli bir biçimde ormana hücumu ve geniş ölçüde tarla açmalara amil olmuştur. Bunun sonucu ile ki, ilk defa Avrupa'da orman krizi hissedilmeğe ve bu nedenle ormanları korumayı gaye edinen tedbirler genellikle bu asırda fazlasiyle alınmağa başlandı. Gelişmeye başlayan ormancılık ilminin, gene bu asırda pratiğe uygulandığı, bozulan ormanları koruya tahvil çalışmalarının yapıldığı müşahede edildi.

Yakınçağın başlangıcı ile birlikte, liberalizm akımının etkisi ile ortaya çıkan ekonomik gelişim, odundan yeni kullanma yerlerinin meydana çıkarılmasına sebep oldu ve buna paralel olarak pek çok orman tahrip edildi. Diğer taraftan ormancılık ilminde büyük ilerlemeler kaydedildi ve ormanın ham madde kaynağı olarak faydalarının yanında diğer kollektif faydalarında bulunduğu kabul edildi. Bundan sonradır ki, orman alanlarının azalmasına engel olunmağa başlanmıştır. A.B.D.'de, Avrupa'da gelişen ormancılık ilminin etkisiyle 1886 da ilk kez federal orman teşkilâtı meydana getirildi, 1891 de koruma ormanları ihdas edildi, toprakları koruma servisleri kuruldu.

Diğer bir gelişmiş ülke olan Japonya'ya gelince, ormanların lüzum ve önemine pek erken çağlarda vakıf olunduğu görülmektedir. Nitekim, bu ülkede ilk orman kanunu M.S. 270 yılında yayınlanmış, orman örgütü meydana getirilmiş ve koruma tedbirleri alınmıştır.

Gelişmiş ülkeler içinde entansif ormancılığa başlamakta en geç kalanları olan Kanada ve Rusya, bol miktarda ibreli ağaç ormanlarına malik olmalarına rağmen bunları yakın zamanlara kadar entansif bir şekilde işletememekteydiler. Okyanusya da ise bir sömürge ormancılığı uygulanmaktaydı.

20 nci asra girerken gelişmiş ülkelerden Batı Avrupa da yaşayanları, artan ihtiyaçları karşılamak üzere, Doğu Avrupa ve İskandinav ülkeleri ile Kuzey Amerika'dan reçineli ağaç ithalini hızlandırmış bulunuyorlardı. Sömürge durumundaki geri kalmış tropikal ülkelere de tropikal odunun ithalâtını fazlalaştırmışlardı.

2 — Az Gelişmiş Ülkelerde Orman Varlığı.

20 nci asra kadar ilkel bir hayat yaşayan tropikal Afrika ve Amazonlar halkının ormandan faydalanmalarını bir yana bırakacak olursak, asrımızın az gelişmiş ülkelerinin yoğun bir halde buldukları Ortadoğu, Yakındoğu ve Asya'da, medeniyetin beşiğini kurmuş olan kavimlerin; bu-

günkü gelişmiş ülkelerden çok önceleri ormanların değerini idrak etmiş olduklarını görürüz. Ayrıca orman varlıkları da bugünküne nazaran bu bölgelerde daha fazlaydı. Orta ve Yakındoğu bir zamanlar hayli ormana malikti. Fakat başta iklimin kuruması olmak üzere, insan ve hayvan tahribatı ormanları büyük ölçüde azalttı. Örneğin Durveyrier¹⁴ 1864 yılında yapmış olduğu araştırmalara göre Batı Sahra'da ormanların mevcut olduğu anlaşılmıştı, Khartorum'un bugünkü durumunun aksine M.Ö. 6000 yılında da tropik ormanlara malik olduğu yapılan antropolojik araştırmalarla tesbit edilmişti (13, s. 13 - 17). O kadar ki, Mısır dahi M.S. XI ve XII asırlara kadar yakacak ve maden işleyecek odunu kendi ormanlarından temin edebilmekteydi. Bugün ise gerek iklimin kuruması ve gerekse tahribat nedeniyle Büyük Sahra 1 m eninde ve 3000 Km. boyunda bir şerit halinde güneye doğru her yıl genişlemektedir (2, s. 18). Aynı şekilde M. Ö. 2000 yılında Etilerin gelip yerleştiği ön Asya'da ormanlar çok fazla idi ve buradan Mısır'a, Mezopotamya'ya kereste ihraç edilirdi. Lübnan ve Antilübnan dağları da geniş sedir ormanlarıyla kaplıydı. Fakat bundan 1000 yıl önce orman buralarda ortadan kalkmağa başladı (16. s. 39). İran ve Afganistan'da da ancak insanların yetişmediği yerlerde orman kalmıştır. Orta çağda tali orman ürünlerini ve tropikal odunlarını deniz yoluyla İslâm İmparatorluğuna sevkedenden Hindistan'da da özellikle Pencap ve Dekkan'da ormanlar geniş tahribata maruz kalmışlardı. Diğer bir geri kalmış ülke olan Çin'de ise, dünyanın ilk orman idaresinin asırlarca önce kurulmuş olmasına rağmen, muazzam orman katliamları yapılmıştır. Bunun sonucu olarak 20 nci asıra girerken Çin'de 300.000.000 hektardan fazla çıplak arazi ve o ölçüde büyük sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, bir zamanlar büyük medeniyetlere sahne olan bölgelere yerleşmiş bulunan bugünün az gelişmiş ülkelerinde; ormanların geniş çapta tahribata uğramış oldukları ve gerek bu nedenle ve gerekse iklimin kuruması ile büyük bir orman azalmasının meydana çıktığı anlaşılmaktadır. Bu ülkelerde 20 nci asra ulaşınca kadar, ormancılık ilminin kayda değer bir gelişme göstermediği ve entansif ormancılığın da uygulanmadığı müşahade edilmektedir.

C — Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde Bugünkü Orman Varlığı.

Ormanların meydana gelişleri ve bunlara uygulanan ormancılık politikaları bakımından farklılıklar arzeden gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin bugün malik oldukları ormanlar da birbirlerinden ayrı karakterdedirler. Gelişmiş ülkeler dünya karalarının % 41'ine, dünya ormanlarının % 45'ine maliktirler ve buna karşılık az gelişmiş ülkeler dünya karalarının %

59'una, dünya ormanlarının % 55'ine sahiptirler. Bu itibarla ormanlık alan oranları bakımından iki grup ülke arasında gelişmiş olanlar lehine küçük bir fark olduğu hissedilmektedir.

Nitekim, orman alanı ile bunun verimlilik ve fert başına düşen miktarının dağılımını açıklamak üzere hazırladığımız tablo - 1'in * 12 inci sütunundaki ormanlık alan oranlarının; az gelişmiş ülkelerde % 27, gelişmiş ülkelerde % 32 olması da bunu göstermektedir. Ormanların verimliliklerine göre karşılaştırmada ise, az gelişmiş ülkelerin gene çok elverişsiz bir durumda buldukları 4 - 9 sütunlardan anlaşılmaktadır. Hakikaten, tablonun 4 ncü sütununda verimli orman alanlarının; gerek miktar ve gerekse orman alanına göre oran itibariyle, gelişmiş ülkelere nazaran daha düşük olduğu görülebilmektedir. Bundan başka, az gelişmiş ülkelerin nüfuslarının fazlalığının meydana getirdiği önemli etki de ayrı bir dezavantaj ortaya çıkarmaktadır. Zira orman alanları bakımından bu iki grup arasında büyük fark olmamasına karşılık, fakir ülkeler dünya nüfusunun % 70 ine sahip olduklarından fert başına düşen orman alanı miktarı gelişmiş ülkelere kıyasla azdır. Aynı şekilde fert başına düşen alan ve ormandan gayri alan için de bu durum değişmemektedir. Tablo - 1 in 2, 3, 10, 11, 12 nci sütunlarında bu özellik karşılaştırılmıştır. Az gelişmiş ülkelerdeki ormanların ağaç türüne göre dağılımları da gelişmiş ülkelerdeki ormanlardan farklı özellikler arz ederler. 14 ve 15 inci sütunlarda; yapraklı ağaç ormanlarının geri kalmış ülkelerde % 96 oranında bulunmasına karşılık, gelişmiş ülkelerde % 35 oranında olduğu görülmektedir ki, bu durum üretim tekniği bakımından etkili olmaktadır. Kısaca açıkladığımız bu hususlar; gelişme yolundaki ülkelerin, malik oldukları orman varlıkları bakımından, gelişmiş ülkelere nazaran daha elverişsiz şartlar altında bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Ormanlardaki ağaç servetinin, ağaç türüne göre dağılışı ve miktarına gelince, son çıkarılmış olan 1963 FAO envanterine göre ve amanjman plânı tamamlanmış ormanlar itibarile dikili gövde hacmi tablo - 2 ile açıklanmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde yapraklı ağaç servetinin daha fazla ve fakat ibreli ağaç ve toplam servetin gelişmiş ülkelere nazaran daha az olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bitirilmiş olan amanejman plânları oranının, az gelişmiş ülkelerde gayet düşük bir seviyede olduğu 2 nci sütundan görülmektedir. Bu itibarla, plânların tamamen bitirilmesi halinde, az gelişmiş ülkelerdeki dikili gövde hacminin fazlalığının muhakkak olduğunu kaydetmek yerinde olacaktır.

*) Hazırladığımız tablolardaki kaynak rakamlar, literatürde 3 - 8 numaralarda belirtmiş olduğumuz FAO istatistiklerinden alınmış ve fikirlerimizi açıklamak üzere bunlardan orijinal tablolar yapılmıştır.

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMANLARIN, VERİMLİLİK, AĞAÇ TÜRÜ VE FERT BAŞINA DÜŞEN MİKTARA GÖRE DAĞILIŞLARI

Tablo-1

Kıt'alar ve Ülkeler	Genel alan	Orman alanı	Verimliliklerine göre orman alanı						Fert başına düşen alan			Ormanlık alan oranı	Ağaç türüne göre dağılışı	
			Verimli orman		Verimsiz orman		Muhafaza ormanı		Genel alan	Orman alanı	Orman-dangayri alan		İbrelili ağaç	Yapraklı ağaç
			Alan Mil. ha.	Oran %	Alan Mil. ha.	Oran %	Alan Mil. ha.	Oran %						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Asya	2662	476	370	65	159	33	10	2	1,48	0,26	1,22	18	19	81
Afrika	2970	700	280	30	400	57	20	3	9,50	2,25	7,25	24	1	99
Lâtin Amerika	2031	901	351	39	530	50	20	2	8,26	3,66	4,60	44	7	93
Az gelişmiş Ülkeler	7664	2077	938	46	1089	52	50	2	3,56	0,88	2,68	27	4	96
Japonya	37	24	23	98	1	2	—	—	3,77	0,24	3,53	65	42	58
SSOB	2144	738	700	95	28	4	10	1	0,28	3,19	6,09	34	76	24
Okyanusya	842	92	48	52	40	42	4	5	49,53	5,41	44,12	12	5	95
Aprupa	472	138	121	87	16	12	1	1	1,06	0,31	0,75	29	56	44
Kuzey Amerika	1875	713	413	58	290	41	10	1	8,76	3,33	5,43	38	62	38
Gelişmiş Ülkeler	5369	1705	1305	77	375	22	25	1	5,33	1,69	3,64	32	65	35
Dünya	13033	3782	2243	60	1464	37	75	2	3,88	1,29	2,59	26	33	37

**GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMANLARDAKİ
AĞAÇ SERVETİ**

Tablo 2

Kıt'alar ve ülkeler	Envanteri tamamlan- mış orman oranı %	AĞAÇ SERVETİ					
		İbrelî ağaç ormanlarında		Yapraklı ağaç ormanlarında		Toplam	
		Servet Milyon m ³	Oran %	Servet Milyon m ³	Oran %	Servet Milyon m ³	Oran %
1	2	3	4	5	6	7	8
Asya	45	5000	33	10000	67	15000	100
Afrika	12	100	3	3700	97	3800	100
Lâtin Amerika	32	700	1	77600	99	78300	100
Az gelişmiş ülkeler	30	58000	6	91300	94	97100	100
Japonya	100	1000	53	900	47	1900	100
SSCB	100	66000	84	13000	16	79000	100
Okyanusya	70	400	11	3400	89	3800	100
Avrupa	98	7600	64	4300	36	11900	100
Kuzey Amerika	62	33000	75	11000	25	44000	100
Gelişmiş Ülkeler	86	108000	77	32600	23	140600	100
Dünya	55	113900	48	123900	52	237700	100

II — GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMAN ÜRÜNLERİ DENGESİ İLE GELİŞİMİ

A — Gelişmiş ve Az Gelişmiş Plkelerde Orman Ürünleri Tüketimi

Diğer endüstri kollarında olduğu gibi, orman endüstrisinde de geri kalmış bulunan az gelişmiş ülkelerin gayet düşük kapasiteli olan kereste, levha, kâğıt fabrikalarının tükettikleri yapacak odun miktarları; gelişmiş ülkelere nazaran gayet düşük bir orandadır. Buna karşılık, geri kalmış ülkelerin yakacak odun tüketimleri çok yüksek bir seviyededir, gelişmiş ülkelerde ise tüketilen yakacak odun miktarı önemsiz bir durumdadır. Nitekim, tablo - 3 te 1960 - 1962 yılları ortalamasına göre, az gelişmiş ülkelerin dünya nüfusunun % 69 una sahip oldukları halde, dünya yapacak odun tüketiminin % 15 ini ve yakacak odun tüketiminin % 74 ünü tükettikleri; dünya nüfusunun % 31 ine malik olan gelişmiş ülkelerde aynı oranların % 85 ve % 26 olduğu açıklanmıştır. Bu husus bize, ekonomik gelişme ile yapacak odun tüketimi arasında doğru orantılı ve fakat yakacak odun tüketiminde ters orantılı bir bağlantı mevcut olduğunu göstermektedir (10, s. 114 - 115). Tablo - 3 te, ayrıca, odun tüketiminin kullanılış yerlerine göre dağılışı ile toplam odun tüketiminin gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler için kıyaslaması yapılmaktadır. Tablo - 4 te ise, 1975 yılında tüketimin gerek yapacak odun ve gerekse toplam olarak artacağı, yakacak odun tüketiminin ise yalnızca gelişmiş ülkelerde azalacağı belirtilmiştir.

Orman endüstrisi kolları itibariyle, FAO'nun yaptığı tüketim tahminlerini, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeleri birbirleriyle kıyaslayacak şekilde ve fert başına tüketimler bakımından açıklanacak olan Tablo - 5'i tertip etmiş bulunuyoruz. Bu tabloda 1960 - 1962 yılları ortalaması olarak, az gelişmiş ülkelerdeki bir ferdin yapacak odun tüketimini, gelişmiş ülkelerdeki bir ferdin yapacak odun tüketimine oranlıyacak olursak $\left(\frac{1}{13}\right)$ sonucuna varırız. Yakacak odun tüketimleri arasında bu oran $\left(\frac{16,6}{13}\right)$ toplam odun tüketimleri için $\left(\frac{35,1}{13}\right)$ dür. 1975 yılında, yapacak odun tüketimleri arasındaki oranın: az gelişmiş ülkeler lehine küçük bir gelişme kaydederek $\left(\frac{1}{13}\right)$ ten $\left(\frac{1,4}{13}\right)$ e yükseleceği, yapacak odun ve toplam odun tüketimleri bakımından az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki oranın ise değişmeyeceği tahmin edilmiştir. Bu husus bizi, az gelişmiş ülkeler fert başına millî gelirin, gelişmiş ülkeler karşısındaki düşük seviyesini kısa sürede düzeltmeyeceği yargısına götürür.

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMAN ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ(1960—1962 yılları ortalaması ve yuvarlak odun dengi olarak 1000 m³)

Tablo-3

Kıt'alar ve ülkeler	Kereste Endüstrisi için	Levha Endüstrisi için	Kâğıt karton Endüstrisi için	Yuvarlak odun olarak tüketilen	Yapacak Odun tüketimi toplamı	Yakacak Odun tüketimi	Toplam odun tüketimi
1	2	4	4	5	9	7	8
Asya	37200	1760	11500	37710	88170	434000	522180
Afrika	7100	2000	2600	14600	25309	182700	208000
Lâtin Amerika	21400	2000	8600	8000	40000	192400	232400
Az Gelişmiş Ülkeler	65700	5760	22700	59310	153480	809100	962570
Japonya	50700	3000	13800	6020	74320	15700	90020
SSOB	167000	4000	10000	68000	249000	100900	359900
Okyanusya	10100	740	2700	1090	14620	7900	22530
Avrupa	133000	14000	64000	36000	248000	107900	254900
Kuzey Amerika	159200	28400	101000	18400	307000	46100	353100
Gelişmiş Ülkeler	520000	50140	161500	130310	801950	278500	1170550
Dünya	585700	55900	214200	189620	1045420	1087600	2133020

NOT : Yakacak odun tüketimi FAO' ca 1,088 milyon m³ olarak tahmin edilmiştir. Ancak, kaydedilen tüketim 887 milyon m³ olmuştur ki, aradaki 201 milyonu m³ lük farkın gizli tüketimden ileri geldiği anlaşılmaktadır.(FAO)

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMAN ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ
(1975 yılı için yuvarlak odun dengi 1000 m³ olarak takmin)

Tablo-4

Kıt'alar ve Ülkeler	Kereste endüstrisi için	Levha Endüstrisi için	Kâğıt - Karton Endüstrisi için	Yuvarlak odun olarak tüketilen	Yapacak odun tüketimi toplamı	Yakacak odun tüketimi	Toplam odun tüketimi
1	2	3	4	5	6	7	8
Asya	71000	7800	40140	54100	173040	525500	698540
Afrika	13000	2000	6000	16500	37500	246000	283500
Lâtin Amerika	44000	3800	14200	12108	74100	220000	294100
Az Gelişmiş Ülkeler	128000	13600	6340	82700	284630	991500	1275140
Japonya	71000	9000	45700	7800	133500	13000	246500
SSCB	187000	22000	41000	60000	310000	80000	390000
Okyanusya	13000	1200	6600	1100	21900	6500	28400
Avrupa	147600	34000	143400	32000	357000	74000	431000
Kuzey Afrika	183800	40000	139200	12000	385000	34000	419000
Gelişmiş Ülkeler	602400	116290	375900	112900	120400	207500	1414900
Dünya	730400	129800	436240	195600	1492040	1199000	2991040

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE FERT BAŞINA ODUN TÜKETİMİ
(Yuvarlak odun dengi olarak m³)

Tablo-5

Kıt'alar ve Ülkeler	1960 - 1962 Ortalaması				1975 Tahmini			
	Nüfus (1000 kişi)	Yapacak odun tü- ketimi	Yakacak odun tü- ketimi	Toplam odun tü- ketimi	Nüfus (1000 kişi)	Yapacak odun tü- ketimi	Yakacak odun tüketimi	Toplam odun tüketimi
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Asya	1 604.320	0.055	0.271	0.326	2.092.000	0.082	0.251	0.334
Afrika	271.721	0.093	0.672	0.775	393.000	0.095	0.626	0.721
Lâtin Amerika	218.062	0.183	0.882	1.066	325.000	0.228	0.677	0.905
Az Gelişmiş Ülkeler	2.094.103	0.073	0.382	0.460	2 810.000	0.101	0.352	0.454
Japonya	93.695	0.791	0.167	0.958	106.000	1.259	0.123	1.482
SSCB	217.732	0.463	0.463	1.607	261.000	1.188	0.306	1.494
Okyanusya	16.231	0.487	0.487	1.378	20.000	1.095	0.325	1.420
Avrupa	428.742	0.252	0.252	0.828	467.000	0.764	0.158	0.923
Kuzey Amerika	202.171	0.228	0.228	1.746	243.000	1.584	0.140	1.724
Gelişmiş Ülkeler	958.841	0.290	0.290	1.221	1.097.900	1.101	0.189	1.290
Dünya	3,052.944	0.342	0.356	0.699	3.907.000	0.382	0.307	0.689

Bu yukarıda belirtilen oranların sabitliğine karşılık, tüketimin mutlak miktarlarındaki artış ise gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde çok değişik bir seyir arzeder ki, bu hususu tablo - 6 ile ortaya koymuş bulunuyoruz. Bu tabloda, 1960 - 1962 ile 1975 arasındaki nüfus artış oranı % 34 olan az gelişmiş ülkelerde, aynı periyot içindeki yapacak odun tüketimi artış oranının % 85, toplam odun tüketim artış oranının % 33, yakacak odun tüketim artış oranının % 23 olduğu; buna karşılık nüfus artış oranı %14 olan gelişmiş ülkelerde bu oranların sırasıyla % 35, % 21 ve yakacak odun için ise %— 34 şeklinde bulunduğu açıklanmıştır. Fert başına tüketimlerdeki artış oranlarını ise, tablonun 6 - 9 nün sütunlarından takibedecek olursak, fert başına toplam odun tüketiminin az gelişmiş ülkelerde azalacağı, gelişmiş ülkelerde artacağını anlarız. Tablonun 3 - 5 nci sütunlarından çıkarılan sonuca nazaran ilk bakışta yanıltıcı gibi görünen bu durum, aslında, 1960 - 1962 de çok yüksek bir seviyede olan ve bu itibarla fert başına yapacak odun tüketimini de etkileyen az gelişmiş ülkeler fert başına yakacak odun tüketiminin, 1975 te % 10 azalma göstermesi ve bu nedenle toplam fert başına odun tüketimini azaltmasından ileri gelmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise fert başına yakacak odun talebi % 54 azalmakta ise de, 1960 - 1962 de aslında düşük bir seviyede olduğundan, fert başına toplam odun tüketimini kendi azalması oranında etkileyememektedir.

Tablo - 5 ve 6 ile, az gelişmiş ülkelerde fert başına yakacak odun talebinin azaldığı, buna karşılık yapacak odun talebinin artmakta olduğu düşünülmektedir. O kadar ki, bu artış gelişmiş ülkelerdeki tempoyu aşmaktadır. Ancak, 1975 te fert başına yapacak odun talebi, gelişmiş ülkelerde gene de az gelişmiş ülkelerdekinden çok fazla olacaktır. İleride eğer gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşacakları kabul edilirse, az gelişmiş ülkelerde yapacak odun tüketiminin karşılanması mümkün olmayacak kadar büyük miktarlara erişebileceği söylenebilir. Zira, bir taraftan fert başına gelir seviyesinin artmasıyla birlikte fert başına yapacak odun tüketimi artacak, diğer taraftan, aslında yüksek olan nüfus hızla artmakta olduğundan nüfus artışıyla da talep artacaktır. Bu itibarla gelir ve nüfus artışı nedeniyle yapacak odun tüketiminin uzun sürede çok artması beklenmelidir. Özetlemek gerekirse, az gelişmiş ülkelerin yapacak odun tüketimi gelecekte gelişmiş ülkelerin tüketimine kıyasla, çözülmesi çok daha güç bir sorun olarak ortaya çıkacaktır. Talep bakımından düşünülmesi gereken ilk tedbir, yakacak odun tüketiminin terkedilmesi ve yakacak odunun kâğıt ve levha endüstrisinde kullanılmasına az gelişmiş ülkelerde de hız verilmesidir.

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE TÜKETİMİN GELİŞİMİ
(1960-1962 ortalaması ile 1975 tahmini arasında değişme oranı)

Tablo-6

Kıt'alar ve Ülkeler	Nüfus artış oranı %	Mutlak tüketim miktarlarındaki artış			Fert başına tüketimdeki artış		
		Yapacak odunda %	Yakacak odunda %	Toplam odunda %	Yapacak odunda %	Yakacak odunda %	Toplam odunda %
1	2	3	4	5	6	7	8
Asya	30	96	21	34	51	— 9	2
Afrika	45	48	35	36	2	— 7	— 6
Lâtin Amerika	49	85	14	27	25	— 30	18
Az Gelişmiş Ülkeler	34	85	23	33	38	— 10	— 1
Japonya	13	80	— 21	62	59	— 36	44
SSCB	20	24	— 26	12	4	— 51	— 8
Okyanusya	23	50	— 22	26	58	— 50	2
Avrupa	9	45	— 46	21	60	— 59	11
Kuzey Amerika	20	25	— 36	19	4	— 73	— 1
Gelişmiş Ülkeler	14	35	— 34	21	18	— 53	6
Dünya	28	42	11	26	12	— 16	— 1

B — Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde Orman Ürünleri Arzı ve Ormanların Verim Gücü.

1 — Orman Ürünleri Arzı.

Orman varlıkları arasında büyük farklar olduğunu belirttiğimiz gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerin orman ürünleri arzı da birbirlerinin aynı değildir. Tablo - 7 de orman hasılatının ağaç türüne ve kullanma yerlerine göre dağılımını kıyaslamış bulunuyoruz. 2 - 4 ncü sütunlarda; hasılatın daha ziyade az gelişmiş ülkelerde yapraklı ağaç odunundan, gelişmiş ülkelerde ibreli ağaç odunundan ibaret olduğu görülmektedir. Kullanma yerlerine göre dağılım ise 5 - 12 nci sütunlarda gösterilmiştir. Toplam hasılatlarının % 18'i az gelişmelerde, % 77 si gelişmiş ülkelerde, yapacak odun hasılatını teşkil ederler. Toplam odun hasılatı da az gelişmiş ülkelerde gelişmişlerden daha azdır. Başka bir deyişle az gelişmiş ülke ormanlarından alınan odun hasılatı hem az, hem de yakacak odun şeklindedir. Bu hasılatın 1975 talep tahminlerini karşılamak üzere süratle artırılması gerekir ki, tablo - 6 da daha önce belirttiğimiz gibi 1975 tüketimi 1960 - 1962 ye nazaran yakacak odun için az gelişmişlerde % 85, gelişmişlerde % 35 artacaktır. Buna karşılık, yakacak odun tüketimi birincilerde % 23, ikincilerde % 34 azalacaktır. Görülüyor ki, özellikle az gelişmiş ülkelerde yapacak odun talebini karşılamak gayesiyle ormandan alınan hasılatın artırılması gerekmektedir. Bunun gerçekleşme kabiliyeti aşağıdaki kısımda incelenmiştir.

2 — Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde Ormanların Hacim Artımı ve Odun Verimi Potansiyeli.

Az gelişmiş ülkelede odun talebinin, gelişmiş ülkelere nazaran daha büyük bir hızla artmakta olduğu, tüketimlerin tetkik edildiği 1 nci kısımda ortaya konmuştu. Bu itibarla, ormanların odun veriminin, özellikle az gelişmiş ülkelerde, artırılmasını sağlayıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Zira, bugün için elimizde mevcut 1958 envanterinden verilen orman artımı rakamlarına göre, az gelişmiş ülkeler ormanlarındaki artım, gelişmiş ülkelerdekinin 1/3 üdür. Ancak, bu husus büyük ölçüde az gelişmiş ülkeler ormanlarının amenajmanlarının tamamlanmamış olmasından ileri gelmektedir. Nitekim, 1963 envanterinde artım miktarları tesbit edilmemişse de, verimli orman alanının 1958 de belirtilen 1465 milyon hektardan 2243 milyon hektara ulaştığı açıklanmıştır ki, bu artış daha ziyade az gelişmiş ülke ormanlarında meydana gelmiştir. Alan itibarıyla tes-

**GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMAN HASILATININ AĞAÇ
TÜRÜ VE ODUN KULLANMA YERLERE GÖRE DAĞILIŞI**
(1960 - 1962 ortalaması milyon m³)

Tablu - 7

Kıtalar ve Ülkeler	Hasılataın ağaç türüne göre dağılışı			Hasılataın kullanma yerine göre dağılışı							
	İbrelî ağaç or.larında	Yapraklı ağaç or.larında	Toplam hasılat	Yapacak odun				Yakacak odun			
				İbrelî or. da	Yap- raklı or. Mil. m ³	Toplam Mil. m ³	Top. Hasılatı göre ora nı Mil. m ³	İbrelî ormanda	Yapraklı ormanda	Toplam Mil. m ³	Toplam Hasılatı göre ora nı %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Asya	72	246	318	27	49	76	24	45	197	242	76
Afrika	4	192	106	2	20	22	11	2	172	174	89
Lâtin Amerika	37	187	224	14	19	33	15	23	168	191	95
Az gelişmiş Ülkeler	113	625	738	43	88	131	18	69	537	607	82
Japonya	35	27	62	34	12	46	75	—	16	16	25
SSCB	292	66	358	226	30	259	72	66	35	101	28
Okyanusya	7	18	25	7	9	16	63	—	9	9	27
Avrupa	188	135	323	171	52	223	69	17	83	100	31
Kuzey Amerika	295	99	294	284	74	348	88	12	34	46	12
Gelişmiş Ülkeler	187	345	1164	722	177	890	77	95	177	272	23
Dünya	930	970	1900	775	225	1021	54	164	714	879	46

bit edilen bu artışın, hacim artışına da işaret ettiği muhakkaktır. Fakat dünya ormanlarının envanteri tamamlanmadığından, gerek hacim artım miktarlarının ve gerekse bütün ormanların verim kudretlerinin kesin olarak tayini bugün için mümkün değildir. Zira gelişmiş ülkeler ormanlarının % 86 sının amenajmanı yapıldığı ve Japon'ya ile SSCB inde bu oran % 100, Avrupa'da % 98'e ulaştığı halde, az gelişmiş ülkelerde amenajmanı tamamlanmış orman oranı % 30 dur, hatta bu oran Afrika'da % 12 ye kadar düşmektedir. Bu itibarla, amenajman plânlarının tamamlanması halinde, ormanların hacim artım miktarının, az gelişmiş ülkelerde bugün için tesbit edilmiş olana nazaran çok yükseleceği rahatlıkla söylenebilir. Ayrıca 1963 envanterine göre % 46 olan az gelişmiş ülkeler verimli orman alanı oranının, gelişmiş ülkelerdeki seviyeye (% 77) ulaştırılması gerçekleştirilebilirse, az gelişmiş ülkeler ormanlarının hacim artımının gene de artacağı iddia edilebilir.

1963 FAO orman envanterinde bütün ülkeler ormanlarının artım miktarlarına ait done mevcut olmadığından, biz bir kıyaslama yapabilmek için; 1958 orman envanterinde verilmiş olan hektardaki hacim artımını, 1963 envanteri ile tesbit edilen ve 1958'e nazaran daha fazla olan verimli orman alanı ile çarparak, dünya verimli ormanlarının hacim artımlarını tablo - 8 ile ortaya koymuş bulunuyoruz. Buna göre, dünya hacim artımı 4 262 milyon m³e ulaşmakta ve bunun 1624 milyon m³ü az gelişmiş ülkelere, 2638 milyon m³ü gelişmiş ülkelere ait bulunmaktadır. Ancak, az gelişmiş ülkelerde verimli ormanların oranının artırılması ile bu miktarın da üstüne çıkılması mümkündür ki, bu husus bizi, az gelişmiş ülkelerde büyük bir artım potansiyelinin mevcut olduğu sonucuna götürür. Gelişmiş ülkeler ise böyle bir potansiyele malik değildirler. Zira ormanlarının envanteri tamamlanmıştır, verimli orman oranları da aslında yüksektir. Fakat bugün, bilindiği üzere, çok girift faktörlerin etkisi altında bulunan, ormanların verim kudretlerinin basit bir usulle tayini kabil değildir (9, s. 21 - 23). Bunun için pek çok teklifler yapılmıştır ki bunların içinde Paterson, CVP endeksi ile dünya ormanları potansiyel verimliliğinin 18 861 milyon m³ olduğunu hesaplamıştır. Bunun doğru olup olmadığı münakaşa edilmekteyse de, gerçek olan husus, ormanlarının henüz % 30' u ameneje edilmiş ve % 46 sı verimli olan az gelişmiş ülkeler ormanlarının, büyük bir verimlilik potansiyeline malik olduğudur.

Ancak, bu orman potansiyelini ortaya koymak için büyük yatırımlar yapılması gerekmektedir. Bu primer materyel üretiminin gelişimi için yapılacak yatırımların 1961 yılındaki dağılışı aşağıda verilmiştir.

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMANLARDAKİ ARTIM MİKTARI

Tablo - 8

Kıt'alar ve Ülkeler	Envanteri tamamlanmış ormanların oranı %	1963 Envanterine göre verimli orman oranı %	Verimli Ormanlardaki Artım				
			1958 envanterine göre verimli ormanlar			1963 envanterine göre verimli ormanlar	
			Alanı Mil. ha.	Artım Mil. m ³	hektardaki artımı m ³	Alanı Mil. ha.	Artım tahmini Mil. m ³
2	2	3	4	5	6	7	8
Asya	45	65	213	369	1,7	307	522
Afrika	12	30	125	105	0,8	480	224
Eâtin Amerika	32	39	90	230	2,7	351	878
Az Gelişmiş Ülkeler	30	46	428	704	1,7	938	1624
Japonya	100	98	23	60	2,6	23	60
SSCB	100	95	459	854	1,0	700	1330
Ökyanusya	70	52	20	36	1,8	48	80
Avrupa	98	87	135	320	2,5	121	302
Kuzey Amerika	62	58	400	820	2,1	413	855
Gelişmiş Ülkeler	86	77	1037	2100	2,1	1305	2638
Dünya	55	60	1465	2804	1,9	2243	4262

GELİŞMİŞ VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ORMAN ÜRÜNLERİ DIŞ TİCARETİ
(1960-1962 ticaret - ithalâtı)

Tablo-9

Kıtalar ve Ülkeler	Yuvarlak odun 1000 m ³ (M)			Kereste 1000 m ³			Odun Hamuru 1000 Ton			Kâğıt ve Karton 1000 Ton			Levgalar ve kon. trplâk 1000 m ²		
	İhracat	İthalât	Fark	İhracat	İthalât	Fark	İhracat	İthalât	Fark	İhracat	İthalât	Fark	İhracat	İthalât	Fark
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Asya	7741	1249	6492	1102	1233	- 131	1	222	- 221	29	772	- 743	251	136	115
Afrika	4573	224	4354	983	1756	-1073	108	73	35	43	496	- 453	168	149	19
Lâtın Amerika	619	327	293	1457	1270	187	29	421	-392	29	891	- 862	42	58	16
Az Gelişmiş Ülkeler	12938	1799	11139	3242	4259	-1017	138	717	- 578	101	2159	-2058	461	343	118
Japonya	19	8475	-8456	347	480	- 133	15	179	-164	202	3	199	353	-	353
SSCB	5476	150	5326	5535	478	5057	259	100	159	127	149	- 22	132	32	100
Okyanusya	225	244	11	189	880	- 691	69	173	-104	56	418	- 362	8	24	16
Avrupa	10472	19457	-8985	18637	24506	-5869	5778	6278	-500	5273	4474	699	2213	2083	130
Kuzey Amerika	5386	4727	759	14157	11255	2891	3635	2385	1250	6725	5215	1510	234	732	503
Gelişmiş Ülkeler	21608	33053	-11445	38865	37610	1255	9756	9115	641	12383	10359	2024	2940	2875	65
Dünya	34547	34852	- 306	42107	41869	238	9894	9831	63	12484	12518	-34	3401	3213	183

Yatırımlar

	Orman amenajmanı için	İşletmek için	Toplam
Az gelişmiş ülkelerde	1.400.000 \$	1.050.000 \$	2.450.000 \$
Gelişmiş ülkelerde	3.530.000 \$	2.280.000 \$	5.810.000 \$
Dünya Toplamı	4.630.000 \$	3.330.000 \$	8.260.000 \$

Özellikle az gelişmiş ülkelerdeki yatırımların kifayetsiz oldukları buradan anlaşılmaktadır. Bu yatırımların 1960 - 1975 periyodundaki toplamı 50.000.000 \$'a ulaşacaktır (6 - I, s. 4). Yatırımların artırılması ve az gelişmiş ülkelere öncelik tanınması ormanların işletilmesi ve odun verimlerinin artırılması için gereklidir. Bu gerçekleşirse hızla artacağı düşünülen talebin karşılanması mümkün olacaktır. Tabiatıyla hızlı büyüyen türlerle ve yapılacak silvikültürel tedbirlerle ormanın verimi artırılabilirse de, biz burada bu hususları veri kabul ettiğimiz için dikkate alınmamış bulunuyoruz.

C — Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde Orman Ürünleri Dış Ticareti

Az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler ormanlarının karakterlerinin farklı olmasının sonucu olarak, orman ürünleri ticaretleri de birbirlerinden esaslı surette ayrılmaktadır. Az gelişmiş ülkeler, diğer ülkelerde olduğu gibi, orman ürünlerinde de işlenmemiş olanlarını ihraç etmekle temayüz ederler ve buna karşılık işlenmiş orman ürünü ihraç ederler. Tablo - 9 da, bu husus detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Gelişmiş ülkeler genellikle bunun aksine bir durumda olmakla beraber, gelişmiş kıtalar ve ülkeleri ayrı ayrı ele alacak olursak, birbirlerinden farklı olduklarını görürüz. Örneğin, bir bütün şeklinde incelediğimiz Avrupa Kıt'asının Ortak Pazar'a dahil ülkeleri ithalâtçıdırlar, buna karşılık İskandinav ülkeleri ihracatçıdırlar (1, S. 23). Buna rağmen gelişmiş ülkeler bir bütün olarak alınırsa, bu ülkelerin genellikle ucuz olan yuvarlak odunu ithal ettikleri ve kereste, kâğıt, levha ihraç ettikleri söylenebilir. Bu husus, az gelişmiş ülkelerin bugün için orman ürünleri ihracatından önemli bir döviz kazancı sağlamadıklarını ortaya koyabilmektedir. Nitekim, 1953 - 1955 ile 1963 - 1965 arasındaki 10 yıllık periyot içinde az gelişmiş ülkelerin orman ürünleri ihracatının değeri 280 milyon \$ dan 770 milyon \$'a yükselmiş, buna karşılık gelişmiş ülkelerin 3750 milyon \$ dan 5680 milyon \$'a ulaşmıştır (6 - II, s. 31). Bu itibarla ileride, talebi hızla aratacak olan levha, kâğıt ve türevleri ürünlerini artırmak üzere büyük yatırımlar yapılırsa, az geliş-

miş ülkelerin ihracatlarının artırılması mümkündür. Gelişmiş ülkelere ise Rusya, Kanada ve İskandinav ülkeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinden bazıları hariç, orman ürünleri ithalatçısı olacaklardır.

S O N U Ç L A R

Genellikle tarım alanında çalışanların yoğun bulunduğu ve tarımsal ürünler ihraç etmekle karakterize edilen az gelişmiş ülkelerin, kısa süre içinde endüstrileşmeleri ve kalkınmaları mümkün görülememektedir. Çünkü bir taraftan özellikle tarımdaki gizli işsizlerin verimli iş kollarına kaydırılması ve diğer taraftan hızla artan nüfusun istihdam edilmesi için endüstri alanında çok büyük ölçüde yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Halbuki az gelişmiş ülkelerde, yatırımlar için kaynak bulamamak güçlüğü vardır. Bu ortam içinde, ormanların entansif olarak işletilmesine geçilmesi hususu, döviz kaynakları sınırlı olan bu yoksul ülkeler için en az zor bir şekilde gerçekleştirilebilecek özelliktedir. Buna ilâve olarak az gelişmiş ülkelerde ormancılıktan karnını doyurmak mecburiyetinde olan insanlar, gelişmiş ülkelerdekinden çok fazladır. Ayrıca, az gelişmiş ülkelerdeki bu sınırlı orman alanından alınan hasılat, kalite ve miktarca, gelişmiş ülkelerdekinden daha düşük bir seviyededir. Bu itibarla, geçim kaynakları çok elverişsiz olan az gelişmiş ülke fertlerinin ormana hücumlarını önlemek için, ormanların entansif bir şekilde işletilmelei gerekmektedir.

Bunu sağlayabilmek üzere önce ormanların amenajmanın tamamlanması ve işletilebilmesi için yatırımlar bu alanlara yöneltilmelidir. Bu karakterdeki yatırımları, az gelişmiş ülkeler kendi yurt içi kaynaklarından karşılayabilirler.

Bundan başka, nüfuslarına nazaran çok düşük bir seviyede olan az gelişmiş ülke orman alanını artırmak için çaba gösterilmeli ve mevcut ormanların da korunmasını sağlamalıdır.

Birgün az gelişmiş ülkelerin, gelişmiş ülkelerin ekonomik seviyelerine erişeceklerini düşünecek olursak (ki her halde bu husus gerçekleşecektir), bu ülkelerin orman ürünleri talebinin çok fazla artmasını da hesaba katmamız gerekecektir. Bu itibarla, uzun sürede, kanaatimizce az gelişmiş ülkelerin orman ürünleri talebinin karşılanması, bugün mevcut olan gelişmiş ülkelerin orman ürünleri talebinin giderilmesi sorunundan daha önemli olarak ortaya çıkacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

1. **Acun, E.** : 1969. Türkiye orman ürünlerinin Avrupa Ekonomik Topluluğu Devletlerinde değerlendirilmesi ve bu değer artırılması çareleri. (basılmamıştır).
2. **Devèze, M.** : 1965. Histoire des forêts. Paris.
3. **FAO** : 1964 - 1967. Annuaire statistique des produits forestiers. Rome.
4. **FAO** : 1960. Inventaire forestier mondial 1958. Rome.
5. **FAO** : 1965. Inventaire forestier mondial 1958. Rome.
6. **FAO** : 1964. Expansion des exportations de produits forestiers en provenance des pays en voie de développement. I. Unansylva, Volume: 18, No: 27.
7. **FAO** : 1968. Expansion des exportations de produits forestiers en provenance des pays en voie de développement. II. Unansylva. Volume: 22, No: 88.
8. **FAO** : 1965. Les essences à utiliser en plantations industrielles dans les pays en voie de développement. Unansylva. Volume: 19, No: 79.
9. **Fırat, F.** : 1967. Ormançılık İşletme İktisadı, İstanbul.
10. **Gülen, İ.** : 1967. Dünya ve Türkiye'de odun istihlakı ve istihsalinde gelişme temayülleri. Orman Fakültesi Dergisi, Seri: B, No: 2.
11. **Kazgan, G.** : 1966. Tarım ekonomisi ve iktisadi gelişme. İstanbul.
12. **Küçükömer, İ.** : 1966. Gelişmiş ve Az gelişmiş ülkelerin ilişkileri üzerine. İstanbul.
13. **Oedekoven, K. H.** : Histoire Forestier des Proche-orient, Unansylva. No: 68. (1963).
14. **Orasa, N.** : 1966. E'tudes sur l'évolution et les perspectives Mondial du bois. Madrid.
15. **Tütengil, C. O.** : 1966. Az gelişmiş ülkelerin Toplum yapısı. İstanbul.
16. **Uslu S.** : 1966. Ormançılık Coğrafyası ders Notları. İstanbul (roto baskısı).

NOT: Rahatsızlığım nedeniyle makalemın matbaa tashihlerini bizzat yapmak imkânını bulamadım. Sayıları pek fazla olan bu baskı hatalarımın ancak bir kısmını dergi üzerinde düzeltebilmem kabil oldu. Bu itibarla geriye kalan yanlışların doğrularım bir cetvel halinde aşağıda açıklamaktan başka bir çıkar yol düşünemedim. Benim haricimde olan nedenlerle meydana gelmiş bulunan bu yanlışlar için okuyucularımdan özür dilerim.

Dr. Ertuğrul ACUN

YANLIŞ - DOĞRU CETVELİ

Sahife No:	Satır veya ülke	Sütun	Yanlış	Doğru
177	Lâtin Amerika	7	50	59
177	SSCB	10	0,28	9,28
179	25	—	Açıklanacak	açıklıyacak
180	Asya	8	522180	522170
180	Afrika	5	14600	13600
180	Afrika	6	25309	25300
180	Az gelişmiş ülkeler	6	153480	153470
180	Japonya	5	6020	6820
180	SSCB	8	359900	349900
180	Okyanusya	6	14620	14630
180	Avrupa	6	248000	247000
180	Avrupa	8	254900	354900
180	Gelişmiş ülkeler	4	161500	191500
180	Gelişmiş ülkeler	6	801950	891950
181	Az gelişmiş ülkeler	4	6340	60340
181	Az gelişmiş ülkeler	6	284630	284640
181	Az gelişmiş ülkeler	8	1275140	1276140
181	Japonya	8	246500	146500
181	Kuzey Afrika	1	Kuzey Afrika	Kuzey Amerika
181	Gelişmiş ülkeler	3	116290	116200
181	Gelişmiş ülkeler	6	120400	1207400
181	Dünya	8	2991040	2691040
182	Japonya	9	1,482	1,382
182	SSCB	3	0,463	1,144
182	Okyanusya	3	0,487	0,901
182	Avrupa	3	0,252	0,576
182	Kuzey Amerika	3	0,228	1,518
182	Gelişmiş ülkeler	3	0,290	0,930
183	10	—	nun	uncu
184	Kuzey Amerika	7	— 73	— 63
185	4	—	gelişmemiş	gelişmiş
185	8	—	gelişmelerde	gelişmişlerde
186	2	—	yerlere	yerlerine
186	Lâtin Amerika	12	95	85